

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

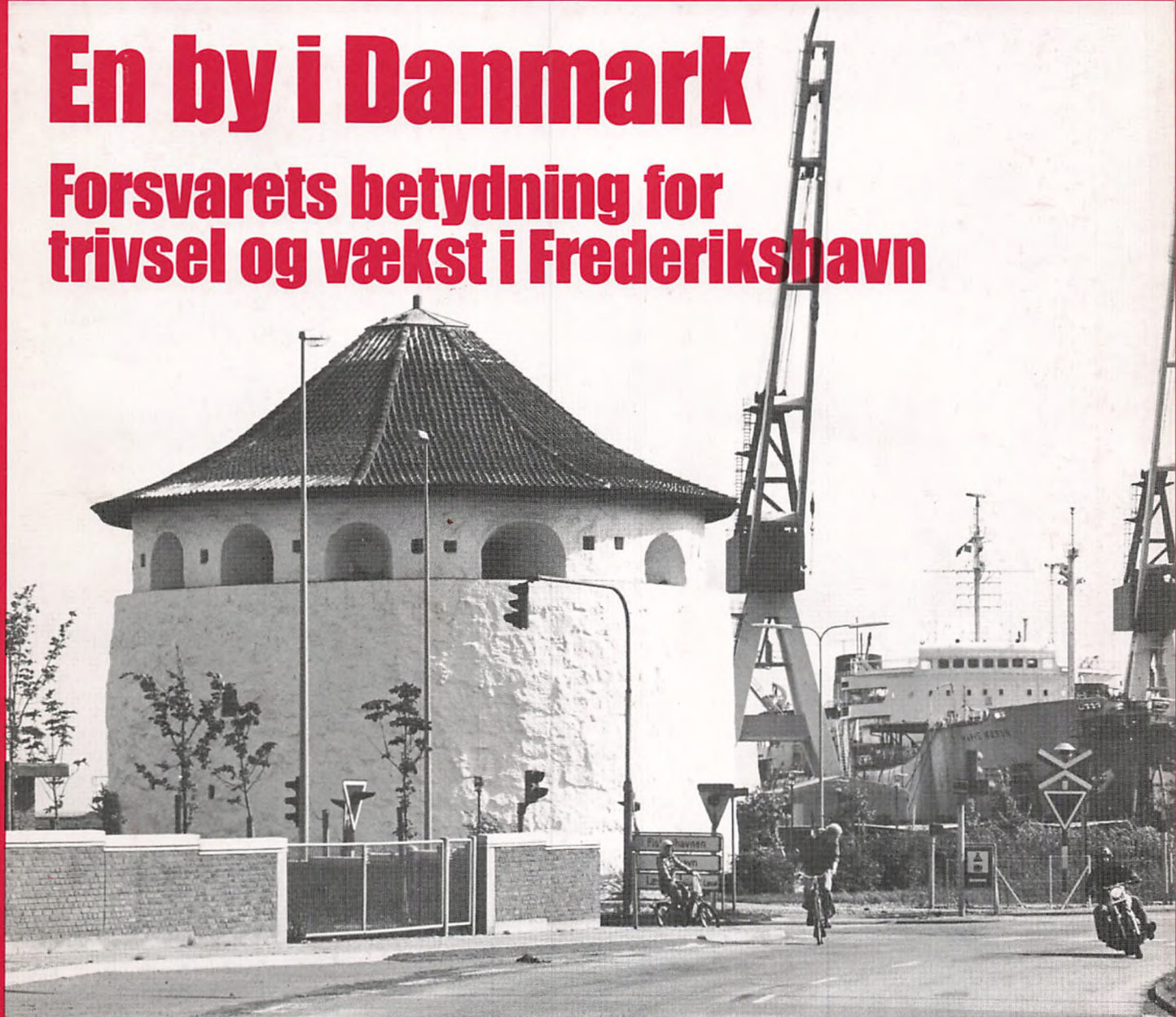
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

En by i Danmark

Forsvarets betydning for
trivsel og vækst i Frederikshavn

CENTRALFORENINGEN FOR STAMPERSONEL

EN BY I DANMARK
Forsvarets betydning for
trivsel og vækst i Frederikshavn
1. oplag, september 1980
Centralforeningen for Stampersonel
Bryggergade 10, 7400 Herning - (07) 12 54 22
Tryk: DRP, København

En by i Danmark

**Forsvarets betydning for
trivsel og vækst i Frederikshavn**

CENTRALFORENINGEN FOR STAMPERSONEL

EN BY I DANMARK

Forsvarets betydning for trivsel og vækst i Frederikshavn

Forord	4
Borgmester Villy Christensen: En ulykke, om forsvaret blev trukket væk fra Frederikshavn	7
Forsvarschef, general Knud Jørgensen: En af samfundets største uddannelsesinstitutioner	11
Forbundsformand Georg Poulsen: Danske virksomheder bør levere til det danske forsvar	21
Direktør Ove Munch: Mange arbejdspladser har relation til forsvaret	27
Direktør Niels Bach: Et positivt element	31
Direktør Mogens Graae: Produktudvikling i samarbejde med forsvaret	35
Kommandør Jørgen Stilling: Høj integrationsgrad	39
Direktør Børge Wammen: Mange bosætter sig i Frederikshavn efter tjenestetidens ophør	43
Fællestillidsmand, seniorsergent Tom Kristensen: Retten til uddannelse	49
Forbundsformand Jørn Kristensen: Fagorganisation med uddannelsesopgaver	53

Forord

Centralforeningen for Stampersonel (CS), faglig organisation for størstedelen af militært ansatte i forsvaret, har som et af sine langsigtede mål at styrke samarbejdet mellem forsvar og samfund.

CS har tidligere udgivet to pjecer som indlæg i debatten om forsvarets betydning og placering i samfundet, »Hvad koster det at nedlægge forsvaret?« og »Dansk sikkerhedspolitik - et forsøg på nytænkning«, og det er hensigten med denne pjece at bringe debatten et skridt videre.

I et forsøg på at belyse forsvarets betydning for lokalsamfundet har CS stillet en række spørgsmål til repræsentanter for erhvervslivet i Frederikshavn, politikere og militært ansatte.

Af besvarelserne fremgår, at der er enighed om, at forsvaret har væsentlig betydning for lokalsamfundene. Således udtaler borgmester Villy Christensen, at forsvaret er en god kunde hos mange lokale erhvervsvirksomheder, og at forsvarets behov for service på mange områder er en værdifuld stimulans og udfordring for disse.

Forsvarschefen, Knud Jørgensen, ser forsvaret som en af samfundets største uddannelsesinstitutioner, og bankdirektør Børge Wammen peger på den betydning, forsvarets tilstedeværelse har for de civile uddannelser og kulturlivet, ligesom de militært ansattes pårørende ofte udgør en velkvalificeret arbejdskraft.

Forsvaret har haft gunstig indflydelse på beskæftigelsen, størst for beskæftigelsen på Frederikshavn Værft og Flydedok, mener METAL-formanden Georg Poulsen, hvilket værftets direktør, Niels Bach, også giver udtryk for.

Industrien ønsker ikke statslig støtte, men et fornuftigt samarbejde på forretningsmæssige vilkår bl.a. med forsvaret, udtaler direktør Ove Munch, Industrirådet. At forsvaret også virker som igangsætter ses af såvel fabrikant Mogens Graaes som af direktør Niels Bachs svar.

CS beskæftiger sig i denne pjece med forholdene i Frederikshavn, men disse adskiller sig ikke væsentligt fra forholdene i andre dele af landet. Det ses, at forsvaret ikke har isoleret sig fra det omgivende samfund, men virkelig deltager i byens liv. Det sker ofte, at personer, der i sin tid ikke hilste en flytning til Frederikshavn med større begejstring, senere vælger at bosætte sig fast i byen.

Konklusion: I en økonomisk svær tid er forsvaret igangsætter og skaber af arbejdspladser. Pjecen om Frederikshavn belyser, at penge, der gives ud til forsvar, kommer igen flere gange.

Villy Christensen. *Borgmester, skoledirektør. Født 1930. Lærereks. 1951, student samme år, cand.theol. 1956. Lærer 1951-59, seminarieadjunkt 1959-66, skoledirektør i Frederikshavn 1966. Medlem af Frederikshavn byråd (Socialdemokratiet) og borgmester 1970. Medlem af bestyrelser for forskellige ungdomsorganisationer, skoler og andre foreninger. Medlem af undervisningsministerielle udvalg og Naturgasplanlægningselskabet i Midt-Nordjyske region. Medforfatter til lærebøger i kristendoms-kundskab.*

En ulykke, om forsvaret blev trukket væk fra Frederikshavn

Hvor mange mennesker bor der i Frederikshavn?

- Pr. 20/3-80: 35.070.

Hvordan vil De nærmere karakterisere Frederikshavn erhvervsmæssigt? Man kunne spørge, om den overvejende er en industri-, handels- eller eventuelt institutionsby.

- Industri- og handelsby.

Forsvaret spiller en rolle for Frederikshavn. Hvor mange militære og civile er ifølge Deres erhvervstælling beskæftiget i forsvaret i Frederikshavn?

- Ca. 600 militære og civile med tilknytning til Søværnet og ca. 300 med tilknytning til Ammunitionsarsenalet.

Man kunne også spørge, hvordan tendensen har været. Er forsvarets beskæftigelsesmæssige betydning nærmest vokset eller nærmest aftaget inden for de seneste ti år?

- Vokset inden for de seneste ti år.

En god kunde

Man kunne spørge, hvilken indflydelse forsvaret har på en by som Frederikshavn. Spørgsmålet er forholdsvis bredt og går bare på, om der er opstået f.eks. erhvervsvirksomheder i tilknytning til forsvaret, og om forsvaret har trukket institutioner til byen, eksempelvis uddannelsesinstitutioner.

- Forsvaret har egne uddannelsesinstitutioner i kommunen, og
- forsvaret er en god kunde hos mange lokale erhvervsvirksomheder.

Måske vi måtte uddybe ovenstående spørgsmål en smule. Mens der er arbejdsløshed i Danmark, er der jo også mangel på visse typer arbejdskraft - f.eks. særlig faglært arbejdskraft eller særlig stabil arbejdskraft. Har forsvarets nærværelse i Frederikshavn haft væsentlig betydning for arbejdskraftsituationen i byen i den forstand, at det har været lettere for virksomhederne bl.a. i forbindelse med afgang fra forsvaret at rekruttere påkrævet arbejdskraft? Svaret kan have betydning for virksomheders beslutninger om fremtidig at etablere sig i byen.

- Der er i Frederikshavn mangel på faglært arbejdskraft. Der findes ikke kildemateriale, der viser, hvor afgang fra forsvaret opsuges eller flytter til.

Hvordan forgår samarbejdet mellem kommunen og forsvaret. Rådgiver og informerer de to parter sig regelmæssigt med henblik på planlægning og udvikling, eller må kommunen stort set tage forsvarets dispositioner til efterretning, når de er foretaget?

- Samarbejdet mellem de herværende militære institutioner og Frede-

rikshavn kommune er så nært og godt, som det kan være. Kommunen har også haft let ved at opnå kontakt med Forsvarsministeriet.

Man kunne i forlængelse af ovenstående spørge, om De som borgmester ønsker udvidede kontaktflader af mulig betydning for bl.a. den længeresigtede kommunale planlægning.

- Frederikshavn kommune så gerne, at der fandtes planer for en snarlig flytning til kommunen af yderligere militære institutioner. Kommunen vil med kort varsel kunne imødekomme særlige ønsker fra forsvarets side.

Forsvaret har en temmelig lang historie i Frederikshavn. Hvad venter De Dem af fremtiden? Tror De, at et fænomen som olieudvindingen i Nordsøen vil føre til, at Frederikshavn som flådebase udbygges, og hvilke nye, fremtidige installationer ser De i det hele taget?

- Det vil være naturligt at placere flere af Søværnets institutioner og aktiviteter i Frederikshavn. Der er muligheder både på Frederikshavns område og i Bangsboområdet.

Der tales meget om ungdomsarbejdsløsheden. Ville De anse det for betydningsfuldt, om forsvaret fik midler til at ansætte flere unge med henblik på at give dem en militær-faglig-civil uddannelse, således at de stod rustede til det private og offentlige arbejdsmarked bagefter?

- Det vil være særdeles ønskværdigt med flere uddannelsesstilbud til unge ved forsvarets lokale institutioner.

Stimulans og udfordring

Det er af aviserne fremgået, at flere kommuner mangler arbejdskraft. Har forsvarets tilstedeværelse i Frederikshavn haft betydning for kommunens forsyning med arbejdskraft?

- En ansættelse ved forsvaret i Frederikshavn betyder ofte, at en ægtefælle søger arbejde i området. Herved er der trukket meget velkvalificeret arbejdskraft til kommunen. - Det kan også have betydning, at unge værnepligtige lærer byen at kende.

Frederikshavn har midt i en sparetid fået en ny moderne banegård. Tror De, at forsvarets behov har været med til at påvirke beslutningen om bygning af denne banegård?

- Spørgsmålet må besvares benægtende, idet beslutningen om banegårdsflytning blev truffet i 1944. - Forsvarets tilstedeværelse øger antallet af rejsende over Frederikshavn station.

Er der forbundet særlige ulemper med forsvarets tilstedeværelse i Frederikshavn?

- Nej. - Større flådebesøg fra mange lande kan give småproblemer, men dette er ganske accepteret og håndteres på professionel måde.

Nogle direkte virkninger af forsvarets tilstedeværelse i Frederikshavn kan umiddelbart konstateres, og der er ovenfor spurgt om nogle yderligere virkninger. Kan der peges på flere afledte virkninger - f.eks. i form af en produktudvikling, som måske ellers ikke ville have fundet sted, eller andet?

- Forsvarets behov for service på mange områder er en værdifuld stimulans og udfordring for mange lokale erhvervsvirksomheder.

Et mere robust spørgsmål: Hvor mange penge tror De, at forsvaret årligt tilfører Frederikshavn i form af omsætning og skatter, og med hvor meget anslår De, skatteprocenten skulle stige, såfremt man forestillede sig, at forsvaret pludselig blev trukket bort fra byen?

- Det ville være en ulykke, om forsvaret blev trukket bort fra kommunen. Jeg tør ikke udtale mig om, hvad det ville betyde for kommunens økonomi.

Vi takker Dem for svarene på disse spørgsmål. Såfremt De har lyst til at knytte yderligere kommentarer til forsvarets nærværelse i Frederikshavn, er De meget velkommen til at gøre dette efterfølgende.

- Det er af stor betydning, at ansatte ved forsvarets institutioner meget aktivt deltager i områdets kulturelle, idrætslige og politiske liv. I indeværende byrådsperiode (1978 - 81) er 4 ud af 21 byrådsmedlemmer ansat ved Søværnet.

Knud Jørgensen. Forsvarschef, general.
Født 1919. Premierløjtnant i ingeniørtropperne 1942, flyver 1946, kaptajn løjtnant 1947, kaptajn 1950, oberstløjtnant 1955, oberst 1959, general løjtnant 1972, general og forvarschef 1977. Tjenestgørende i det svenske flyvevåben 1949 og i det norske 1955. Har deltaget i kurser ved det amerikanske og engelske flyvevåben. Formand for Danske Flyvere og for Danmarks Flyvemuseums bestyrelse. Tildelt Dansk militært Idrætsforbunds Hæderstegn 1977. Flere danske og udenlandske ordener.

En af samfundets største uddannelsesinstitutioner

Forsvarets know-how ressourcer bør udnyttes i et samarbejde mellem forsvaret og industrien

Forsvaret har en lang forhistorie i Frederikshavn. Nøjagtig hvor lang?

- Det tror jeg, ingen kan sige med sikkerhed.

De mange spor af oldtidsmennesker på egnen og ikke mindst Ellingeåskibsfundene tyder på, at også krigsfartøjer allerede i vikingetiden er stået til havs fra Frederikshavns-området.

Sikker viden om militær tilstedeværelse i fiskerlejet Fladstrand - som

stedet jo hed, før det blev til købstaden Frederikshavn i 1818 - har vi fra 1627, fra tiden for Chr. IV's deltagelse i Trediveårskrigen.

I forbindelse med udbygningen af overfarten til Norge blev befæstningen udvidet med Citadellet Fladstrand 1686-87, hvad det berømte krudttårn endnu vidner om.

Både under Den store nordiske Krig 1700-20 og englænderkrigene 1807-14 var Fladstrand en betydningsfuld base for flåden, men efter ulykken i 1864 blev befæstningen nedlagt, og Frederikshavn var »demilitariseret« indtil 2. verdenskrig.

Herefter rykkede Søværnet atter ind i byen, og der blev nu etableret en moderne flådebase, hvor et voksende antal skibe hører hjemme, ligesom den ofte besøges af vore allierede.

I 1954 flyttede Hæren sin ammunitionsfremstilling til Elling, som stadig er hjemsted for Ammunitionsarsenalet.

De århundredgamle symboler på forsvarets tilstedeværelse i Frederikshavns-området, krigsskibe og krudttårn, er altså i dag så aktuelle som nogensinde.

Forsvaret betyder meget for Frederikshavn. Hvad betyder Frederikshavn for forsvaret?

- Militær-geografisk ligger Frederikshavn ved den nordlige adgangsvej til de danske farvande med umiddelbar adgang til Skagerrak og til Nordsøen, og dermed også til Atlanterhavet og til de grønlandske og færøske farvande.

Dette har gjort det naturligt at placere Kattegats Marinedistrikt her som et af Søværnets centre for farvandsovervågning og søredningstjeneste. Af samme grund er Flådestation Frederikshavn etableret som reparations- og forsyningsbase, ligesom der i omegnen er anlagt et antal depoter.

Denne aktivitet har skabt basis for at oprette to militære skoler i området, Søværnets Sergent- og Reserveofficersskole og Taktikskolens Kampinformatjonskursus.

For Ammunitionsarsenalet har Frederikshavns-området budt på plads til aktiviteterne og - ikke mindst - god og stabil arbejdskraft.

Forsvaret beskæftiger i dag i alt ca. 825 personer i Frederikshavns-området, heraf ca. 500 civile og 40 værnepligtige.

Der er en række udmærkede faciliteter i Frederikshavn, som forsvaret kan udnytte. Således har Frederikshavn Værft og Flydedok bl.a. bygget Søværnets moderne motormissilbåde af Willemoesklassen.

Jeg kan derfor med sikkerhed sige, at Frederikshavn har stor betydning for forsvaret.

Aktivitetsudvidelser

Der sker en mængde i Frederikshavn i disse år. Vil der komme til at ske mere i forbindelse med f.eks. olieudvindingen i Nordsø og Nordatlant og den skærpede farvandsovervågning, og i bekræftende fald: hvorledes kan dette tænkes at påvirke forsvarets dispositioner i byen?

- Lad mig først konstatere, at der allerede sker en udbygning af aktiviteterne på Flådestation Frederikshavn i disse år, bl.a. ved udflytning af visse værkstedsfunktioner fra Københavnsområdet.

Jeg vil dernæst ikke udelukke, at de opgaver, som forsvaret løser inden for Kattegats Marinedistrikts område, i fremtiden må udvides. Det gælder både fiskeriinspektion/-kontrol og tilsyn med/beskyttelsen af aktiviteterne i den danske del af Nordsøen.

Dette vil kunne medføre øget aktivitet på Flådestation Frederikshavn.

Det er dog på indeværende tidspunkt ikke muligt for mig at sige noget konkret om, hvorledes dette vil kunne påvirke forsvarets dispositioner i byen.

Frederikshavn Værft og Flydedok har samarbejdet med Søværnet om udvikling af nye skibstyper. Er det Deres politik at forstærke samarbejdet mellem forsvaret og industrien, ikke blot i Frederikshavn, men i hele landet?

- Lad mig med det samme slå fast, at det er forsvarets erklærede hensigt at søge det snævrere mulige samarbejde med dansk industri og erhvervslivet i øvrigt.

Herefter må jeg også konstatere, at landets love og bestemmelser ikke i alle henseender støtter bestræbelserne i den retning; hverken for forsvaret eller for industrien.

Vi søger imidlertid gennem en omhyggelig planlægning af anvendelsen af

vore midler at udnytte de eksisterende muligheder til samfundets bedste og herunder at gavne dansk erhvervsliv mest muligt. Dette ikke alene af almindelige samfundshensyn, men også af indlysende, direkte militære årsager, f.eks. hensynet til beredskabet og til forsyningsikkerheden.

Jeg vil dog gerne understrege, at konstellationen et mindre forsvar og en generelt set ressourcesvag industri, som vi finder den i Danmark, altid vil give problemer.

Selvstændig udvikling og gennemprøvning samt derpå følgende produktion af forsvarsmateriel vil være vanskelig, medmindre særlige midler stilles til rådighed til formålet. I almindelighed vil forsvaret derfor være henvist til at anskaffe materiel, der er udviklet og afprøvet andetsteds, hvorefter vi forsøger at sikre dansk industri produktion ved aftale om licensfremstilling, samproduktion eller andre former for kompensationsaftaler.

Et undtagelsesområde er bygningen af skibe til Søværnet, hvor det har været muligt at udnytte dansk værftsindustri's årelange erfaringer, selv om det må erkendes, at det meste af skibenes udstyr (våbensystemer, elektronik o.s.v.) er af udenlandsk oprindelse. Der har herunder været anvendt forskellige danske værfter, og således ikke alene Frederikshavns Værft og Flydedok.

Jeg kan dog endnu engang bekræfte, at det er forsvarets politik at styrke samarbejdet med dansk industri mest muligt; men forsvaret kan ikke påtage sig ekstra udgifter i den anledning.

Kunne De nærmere kommentere et sådant samarbejde. I USA påvirkes den industrielle udvikling i væsentlig grad af samarbejdet mellem industri og forsvar. Vil vi få noget lignende at se i Danmark?

- Der er i de senere år sket en udvikling i samarbejdet, når større materiel-systemer skal anskaffes.

Forsvaret er i langt større omfang end før gået ind i bi- og multinationale projekter. Grunden er, at udgifterne til udvikling og produktion af moderne krigsmateriel er steget så voldsomt, at selv store nationer er interesserede i samarbejde.

Danmark har, som andre mindre NATO-lande, set dette som en mulighed for at anskaffe moderne materiel under den bedst mulige udnyttelse af

midlerne, samtidig med at vor industri har fået kendskab til avanceret teknologi og produktionsmetodik.

Det må dog nok erkendes, at vi ikke er nået så langt, som vi kunne og burde. Hverken i sammenligning med USA - en sammenligning, der måske er noget ude af proportion - eller i sammenligning med andre mindre NATO-lande som Norge, Holland eller Belgien.

Det er min opfattelse, at der i fremtiden vil være betydelige gevinster at hente for dansk produktionsliv ved at (kunne/ville) gå ind i militær produktion, både som hoved- og underleverandører.

Om det således påbegyndte samarbejde mellem dansk industri og forsvaret nogensinde bliver af et sådant omfang, at industriens udvikling vil blive påvirket deraf i væsentlig grad, er yderst tvivlsomt, men inden for specielle områder f.eks. den avancerede elektroniske industri, vil samarbejdet uden tvivl, direkte eller indirekte, sætte sig spor i den videre udvikling.

Uddannelsesmuligheder

Forsvaret har indlysende militære opgaver, som er dets grundlæggende eksistensberettigelse. Men det får også flere og flere egentlig ikke-krigsprægede opgaver, og det kunne være af interesse at høre Deres mening om, hvordan disse vil påvirke rekruttering, uddannelse og materielindkøb i fremtiden.

- Jeg formoder, at der - inden for rammerne af denne undersøgelse - tænkes på opgaver som f.eks. fiskeriinspektion, søopmåling, redningstjeneste og miljøbeskyttelse.

Jeg vil ikke udelukke, at disse gøremål kan blive et incitament i rekrutteringsmæssig henseende, men jeg føler mig sikker på, at det egentlige fundament for de unge, der søger ind i forsvaret, hurtigt vil vise sig at være det egentligt militære, fordi det i fremtiden, som det er nu, vil være så langt det mest krævende, og derfor også det mest givende i den tid, de tilbringer i forsvaret.

Hvad angår uddannelsen med henblik på de fredsmæssige opgaver, så dækkes størstedelen af behovet af det, der er nødvendigt, for at personel kan løse dets krigsmæssige opgaver.

Det samme gælder materielanskaffelserne. Når undtages det materiel, som er anskaffet specielt til redningsopgaver, fiskeriinspektion og bekæmpelse af miljøforurening, er der ingen tegn på, at forsvarets indkøb vil blive påvirket i en anden retning end mod deres rent militære formål.

Kunne dette at uddanne unge, som ellers ville være arbejdsløse og på mange måder måske gå tabt for samfundet, i forsvaret, blive en vigtigere og vigtigere opgave i fremtiden? Kunne man tænke sig deltidsstillinger, således at de unge noget af tiden uddannes i forsvaret, mens de i en anden del af tiden uddannes på civile virksomheder? Forsvarsministeren har jo efterlyst nytænkning.

- Det er et spørgsmål, om der her er tale om nytænkning. Modellen er kendt, f.eks. fra Hærens tidligere uddannelse til kombineret automekanikere og kampvognsbesætninger, en ordning, der nu har måttet opgives. Det er imidlertid min opfattelse, at det er en helt afgørende forudsætning for, at forsvaret kan påtage sig at medvirke i den opgave at uddanne unge med henblik på deres civile karriere, at de fornødne ekstra midler stilles til rådighed. Vore normale bevillinger tillader os ikke at sigte efter disse mål - hvor gerne vi end ville.

Hvis midlerne blev stillet til rådighed, er der ingen tvivl om, at det ville være forholdsvis enkelt for os at udvide kapaciteten inden for forsvarets uddannelsesvirksomhed til også at kunne dække behov af denne art.

Om forsvaret skal varetage sådanne opgaver, der jo i princippet kan løses mange andre steder i samfundet, er alene en politisk afgørelse, men opmærksomheden henledes på, at forsvaret inden for sit område besidder både erfaring og ekspertise.

Deltidsansættelse anvendes i forsvaret kun i civile stillinger. I militære stillinger er dette ikke nogen god idé. Ansættelse i en militær stilling forudsætter, at forsvaret giver den pågældende en forholdsvis lang grunduddannelse. Det civile personel antages derimod normalt med de kvalifikationer, som stillingen kræver.

Deltidsansættelse i militære stillinger ville derfor gøre det nødvendigt, at forsvaret ofrer en dyr grunduddannelse på to personer pr. job. Hertil kommer, at den militære tjenestes øvelses- og uddannelsesvirksomhed samt beredskabet ikke er forenelig med deltidsansættelse.

Hvis vi nu holder os til Frederikshavn: Kunne man overveje et samarbejds-koncept følgende de retningslinier, der er antydnet ovenfor?

- Frederikshavn er ikke et af forsvarets største tjenestesteder, og da slet ikke, hvad angår antallet af yngre stampersonel.

Byen synes heller ikke - som følge af sin størrelse - at have et umiddelbart tilstrækkeligt bredt udbud af uddannelsesmuligheder til, at den kan danne basis for et egentligt forsøg.

Jeg vil dog ikke udelukke, at en nærmere undersøgelse kan vise, at der er tilstrækkelige muligheder i byen. Jeg vil derfor ikke på forhånd stille mig afvisende over for tanken.

Frugtbart samarbejde

Der mangler balance mellem, hvad forsåret køber i udlandet, og hvad udenlandske forsvar køber her. Ser De muligheder for at bedre denne balance. Kender man i øvrigt balance-tallene?

- Umiddelbart synes den nævnte balance meget skæv.

Der er dog også væsentlige politiske omstændigheder, der medvirker hertil: »Krigsmaterielloven« fra 1937 og »Våbenloven«, der sidst er fornyet i 1964, lægger så store vanskeligheder i vejen for danske virksomheder, der ønsker at fremstille eller handle med krigsmateriel, at dette i en årrække har været næsten umuligt.

Det er min opfattelse, at dette er en væsentlig grund til, at dansk erhvervs-liv ikke har været særligt indstillet på at indgå aftaler med hverken det begrænsede marked, som vort eget forsvar udgør, eller det langt større NATO-marked.

På denne baggrund må dansk forsvar, som en del af det danske samfund gennem sin deltagelse i internationale projekter gøre, hvad det kan for at skabe grundlag for, at danske virksomheder kan medvirke i militære projekter, til gavn for både handelsbalance og beskæftigelse, inden for de rammer, som lovene gør det muligt.

I de sidste ca. 15 år har forsåret samarbejdet med Industriministeriet (tidligere Handelsministeriet) for at få balance i valutaudgifterne i forbindelse med køb af krigsmateriel i udlandet. Det er således et krav, at alle

større indkøb i udlandet skal udlignes valutamæssigt, primært ved at danske firmaer deltager i produktionen, eller sekundært ved at leverandøren som kompensation placerer industriordrer i Danmark for et tilsvarende beløb.

Til støtte for disse bestræbelser har Danmark og USA i januar 1980 indgået en overenskomst om udvikling og produktion af forsvarsmateriel samt veje og midler til at udjævne skævheder i valutabalancen, affødt heraf.

Hvor det i tresserne kun var muligt at udligne en ringe del af forsvarets valutaforbrug, er systemet nu så udviklet, at fuld balance næsten er opnået. Ikke mindst F-16 projektet og de erfaringer, der herunder er indhøstet, har bidraget kraftigt hertil.

Det er imidlertid et kompliceret spørgsmål, der er rejst her, og det lader sig ikke gøre at besvare det på en enkel måde eller at anbefale primitive løsninger, ligesom en diskussion vedr. det rådige talmateriale vil være mere forvirrende end oplysende.

Forsvaret har betydelige know-how ressourcer. Forestiller De Dem, at disse i højere grad kunne stilles til rådighed for industri og erhvervsliv?

- På grund af udviklingen i de senere år, har der vist sig stigende vanskeligheder med at fastholde det nødvendige antal veluddannet personel, hvilket har bevirket, at vore muligheder for direkte at yde bistand ved løsning af industriens og erhvervslivets opgaver er begrænsede.

Desuagtet har vi dog på en række områder bidraget til erhvervslivets viden og kunnen.

De senere års tættere samarbejde mellem forsvar og industri har da også givet anledning til adskillige eksempler på frugtbart samarbejde inden for udvikling af industriprodukter.

Efter min opfattelse er Forsvaret en af samfundets største og mest effektive uddannelsesinstitutioner, som hvert år stiller et stort antal højt kvalificerede ledere og teknikere til rådighed for det øvrige samfund. Jeg finder det derfor mest hensigtsmæssigt, at forsvarets know-how ressourcer stilles til rådighed som hidtil, men at de udnyttes i højere grad gennem et udbygget samarbejde mellem forsvaret og industrien.

Ville det, for at vende tilbage til uddannelsesproblematikken, være en idé at undersøge, hvilken arbejdskraft industrien i Frederikshavn har brug for med henblik på at uddanne den i forsvaret? Det kunne f.eks. ske via særbevillinger ad hoc.

- En aktivitet, som den foreslåede, eksisterer allerede i dag.

Forsvarets Civiluddannelse, som er den myndighed, der forvalter de muligheder, som det korttidsansatte stampersonel har for at skaffe sig en civil uddannelse sideløbende med den militære tjeneste, har kontakt med de lokale arbejdsformidlinger og civile virksomheder. Det er i realiteten kun et spørgsmål om, at de ansatte orienterer sig bedst muligt, før de vælger uddannelse, samt at virksomhederne også sætter sig i forbindelse med Forsvarets Civiluddannelse tilpas tidligt til, at de rigtige folk kan rekrutteres.

Så her er det ikke særbevillinger, men kun initiativ det drejer sig om. På visse områder, specielt inden for elektronik, er dette ikke nødvendigt, idet forsvaret ikke kan nå at uddanne i takt med afgang til civilt erhverv.

Er der et formaliseret samarbejde mellem forsvaret og Frederikshavn?

- Jeg vil for det første gerne sige, at jeg lægger megen vægt på både det formaliserende og - måske navnlig - det uformaliserende samarbejde mellem forsvaret og lokalsamfundene.

For det andet finder jeg, at dette samarbejde må være de lokale chefers område, og jeg vil derfor henvise til disses besvarelser af de stillede spørgsmål, men det er iøvrigt mit indtryk, at samarbejdet fungerer særdeles godt, også i Frederikshavn.

Man har om forsvaret sommetider sagt, at det fungerede som en stat i staten. Hvordan bedømmer De mulighederne for at integrere forsvaret mere i det, som vi alle lever af, nemlig produktionen?

- Som spørgsmålet er stillet, har det sigte mod det rent erhvervsmæssige, selv om det i virkeligheden er et overordentligt kompliceret problem med adskillige aspekter.

Hvad forsvaret og produktionslivet angår, blev der, på grund af den tidligere omtalte udvikling, der har medført dansk deltagelse i en række inter-

nationale udviklingsprojekter, i januar 1979 oprettet en kontaktgruppe under Forsvarets Materielnævn.

Gruppen har repræsentanter fra Forsvarsministeriet, Forsvarskommandoen, Forsvarets Forskningsråd, Industriministeriet og Industrirådet.

Formålet er at inddrage dansk industri i materielanskaffelser tidligst muligt for at give danske virksomheder de bedste muligheder for at klare sig i den internationale konkurrence ved tilbudsgivning på udvikling og produktion.

Forsvaret formidler således i langt højere grad, end tilfældet var tidligere, oplysninger direkte til dansk industri.

Det er min opfattelse, at vi må basere vor opfattelse af mulighederne på en bedømmelse af de resultater, der kommer ud af en passende tids erfaringer med den ordning, der således allerede er etableret.

Foreligger der beregninger for, hvad forsvaret økonomisk og beskæftigelsesmæssigt betyder for Frederikshavn?

- Jeg er ikke bekendt med, at der skulle foreligge sådanne beregninger, og for forsvaret har vi ikke umiddelbart haft behov herfor, men måske foreligger der ved kommunerne sådanne opgørelser. Givet er det imidlertid, at forsvaret for Frederikshavn - som for øvrige lokalsamfund, hvor det befinder sig - må være en økonomisk og beskæftigelsesmæssig fordel, selv om jeg naturligvis ikke er blind for, at vor virksomhed hist og her kan medføre ulemper af anden art. Det er dog mit indtryk, at fordelene for Frederikshavn langt overvejer ulemperne.

Georg Poulsen. *Forbundsformand, Dansk Metalarbejderforbund. Født 1929. Udlært på Helsingør Værft A/S 1949, tillidsmand smst. 1958. fællestillidsmand 1960-63. Medlem af bestyrelsen for Dansk Metalarbejderforbunds Helsingør afd. 1957-73. formand fra 1963. Sekretær i Dansk Metalarbejderforbund 1973. forbundsformand 1978. Medlem af Helsingør byråd 1966-70. af LO's forretningsudvalg, af Socialdemokratiets hovedbestyrelse og forretningsudvalg. Medlem af Det økonomiske Råd og af Handelsministeriets Kontaktudvalg for Skibsværfterne. vicepræsident for Europæisk Metalarbejder Federation.*

Danske virksomheder bør levere til det danske forsvar

Statsopgaver må give beskæftigelse til danske virksomheder

Hvor mange medlemmer beskæftiger Dansk Metalarbejderforbund i Frederikshavn?

- Dansk Metalarbejderforbund havde i oktober kvartal 1979 1863 medlemmer tilsluttet vores afdeling i Frederikshavn.

Hvordan har udviklingen været siden 1974?

- Ovenstående tal udviser en stigning i forhold til samme kvartal i 1974 på

17 pct., hvor stigningen i medlemstilgangen for hele landet i samme periode var på 11 pct.

Hvorledes vurderer De forsvarets indflydelse på beskæftigelsen i Deres forbund i de seneste år? Der tænkes ikke blot på Frederikshavn Værft og Flydedok, men på byens metalindustri i det hele taget.

- Forsvaret har haft en gunstig indflydelse på beskæftigelsen inden for metalindustrien i Frederikshavn og størst indflydelse for beskæftigelsen på Frederikshavn Værft og Flydedok, der ved bygning af bl.a. motortorpedobåde har holdt beskæftigelsen oppe, hvor andre værfter har haft nedadgående tendens.

Spørgsmålet er egentlig meget mere generelt, men hvad kan forsvaret efter Deres mening gøre for produktudvikling, produktion og eksport i og fra Frederikshavn i de kommende år? Det er nok praktisk at dele spørgsmålet op i nogle hovedpunkter, så lad os begynde med produktudviklingen: Ville det være en idé at lade forsvaret afgive ordrer på udvikling og produktion af f.eks. skibs-våben-systemer (OSPREEY-skibene er et nyligt eksempel) med henblik på forsvaret selv og på eksport? Det amerikanske forsvar gør det med en vis eksportsucces.

- Dansk Metalarbejderforbund har det generelle synspunkt, at leverancer til det danske forsvar i videst mulig udstrækning skal ske fra danske firmaer. Det samme må kunne ske til lande inden for NATO i den udstrækning, dansk lovgivning tillader dette.

Var det for det andet en idé at lade forsvaret ansætte flere af de ungdomsledige for at give dem den målrettede uddannelse, som erhvervslivet har brug for? Vi har jo det velkendte paradoksproblem, og man kan mene, at uddannelse er blandt nøglerne til løsning af det?

- Med henvisning til de seneste undersøgelser har det vist sig, at mange unge over konstabelordninger går ind til forsvaret, hvor den private industri stagnerer med bl.a. lærlingeuddannelse. Såfremt forsvaret i større udstrækning indkøbte nyt materiel hos danske firmaer, ville lærlingeuddannelsesgrundlaget også være til stede.

Var det for det tredje en idé i ovennævnte forbindelser at kanalisere beskæftigelsesmidler over i forsvaret?

- Dansk Metalarbejderforbund mener ikke, man kan overføre midler fra den ene rammebevilling til den anden, idet størrelsen af sådanne bevillinger er fastlagt efter politiske beslutninger, og det kan opfattes som manipulation med disse beslutninger, såfremt man flytter midlerne fra en bevilling til en anden.

Forsvarsminister Poul Søgaard har opfordret til nytænkning i forbindelse med forsvarets fremtidige placering i samfundet. Kunne denne nytænkning bl.a. føre til, at den know-how, der ligger i forsvaret, i stigende grad blev nyttiggjort i dansk industri?

- Dansk industri kan kun udnytte forsvarets know-how i den udstrækning, man får placeret ordrer, og såfremt forsvarsudgifterne blev mindre valutakrævende, ville der også være en bredere forståelse for forsvarsudgifterne.

Når man beskæftiger sig med samarbejde mellem forsvaret på den ene side og det private arbejdsmarked på den anden side, er der altid eller i det mindste hyppigt nogle demarkationsproblemer. Ser De sådanne i forbindelse med et tættere samarbejde mellem forsvaret på den ene side og arbejdsgivere/arbejdstagere i metalindustrien i Frederikshavn på den anden side, og i bekræftende fald hvilke, med hvilke løsningsmuligheder?

- Det er ikke vort indtryk, at der er større skillelinier mellem forsvaret og privatindustrien, end der er mellem andre statsinstitutioner og privatindustrien, og skillelinierne er først og fremmest forskellen i det økonomiske grundlag. Eneste løsning, der kan foreslås, er, at statsopgaver, som hele den danske befolkning yder sit bidrag til, må gives tilbage i form af beskæftigelse til danske virksomheder.

Forsvaret bruges til fredelige formål

Militært udstyr er et temmelig vidt begreb, der spænder fra egentligt krigsmateriel over materiel, der anvendes i både krigs- og fredstilstande, til forholdsvis fredelige ting som fiskeriinspektionsskibe. Er det Deres indtryk, at våbenlovgivningen urimeligt begrænser udvikling, produktion og eksport af militært udstyr, og at denne lovgivning derfor bør ændres?

- Den danske våbenlov giver begrænsninger for eksport af våben, men såfremt der skal lempes på disse begrænsninger, må der samtidig indføres øget statslig kontrol. Der vil altid være grænsetilfælde, hvor krigsmateriel både kan bruges og bliver brugt til fredelige formål, og fiskeriinspektionsskibe bliver kun brugt til fredelige formål i fredstid.

Kunne De, f. eks. lokalt i Frederikshavn, forestille Dem et udvidet trekantssamarbejde mellem Deres eget forbund, arbejdsgiverne i metalindustrien og forsvaret?

- Dansk Metalarbejderforbund har i mange tilfælde deltaget i et sådant trekantssamarbejde, især hvor dette kunne være til fremme af beskæftigelsen i dansk industri, og har i disse spørgsmål været enige med metalindustriens arbejdsgivere, men savnet forståelse fra forsvarets ledelse.

Kunne man i det hele taget tænke sig et tættere samarbejde omkring forsvaret, der jo får flere og flere overvågnings- og sikringsopgaver. Tankegangen kunne være, at vi lægger forholdsvis stor vægt på løsning af sådanne opgaver, og at vi derfor muligvis før alle andre har udviklet salgbar know-how på området?

- Dansk forsvarspolitik er kombineret med et udbredt ønske om afspænding, hvilket medfører, at det danske forsvar i større grad bliver benyttet til fredelige formål. Såfremt dette kan brede sig, vil det danske ønske om international afspænding også brede sig.

Hvordan ser De på forsvaret?

- Forsvaret og de dermed forbundne udgifter er der bred politisk tilslutning til, og det må derfor opretholdes i den udstrækning dansk sikkerhedspolitik kræver det.

Tak for svarene på disse spørgsmål. Såfremt De har lyst til at knytte yderligere kommentarer til forsvarets nærværelse i Frederikshavn, er De meget velkommen til at gøre det efterfølgende.

- Forsvarets placering i Frederikshavn er en gren af et samlet dansk forsvar, og der er i svarene lagt mere vægt på det landspolitiske frem for lokalpolitiske, idet det formodes at være formålet med spørgsmålene.

Ove Munch. *Direktor, cand.polit. Født 1928. Cand.polit. 1956. Sekretær i Landsforeningen Dansk Arbejde 1951-55. sekretær i Jern- og Metalindustriens Sammenslutning 1957. direktionsssekretær 1960. underdirektor 1963 og stedfortrædende direktor 1967. Direktor for Industrirådet 1971. Medlem af arbejdsrådet 1966-71, af styrelsen for internationalt udviklingssamarbejde fra 1971, af bestyrelsen for Industriens Hypotekfond fra 1973, af Akademiet for de tekniske Videnskaber 1973, af Kreditforeningen Danmarks repræsentantskab fra 1973. Medlem af styringsgruppe og redaktionsudvalg vedr. perspektivplanredegørelse II (PPII) 1972-73.*

Mange arbejdspladser har relation til forsvaret

Produktion af forsvarsmateriel virker importbegrænsende

Hvor stor betydning har forsvaret som kunde for dansk industri? Der tænkes omsætningsmæssigt, men også beskæftigelsesmæssigt.

- Adskillige tusinde arbejdspladser i dansk industri vurderes at have en umiddelbar relation til forsvaret. Hvor mange tusinde der er tale om, lader sig ikke afgøre uden en dybtgående undersøgelse, som ikke er foretaget.

Det kan være af interesse at forfølge dette spørgsmål lidt videre. Har De

forestillinger om, hvad forsvarets køb hos industrien betyder eksportmæssigt?

- Jeg kan ikke besvare spørgsmålet eksakt, men skal bemærke, at f.eks. de virksomheder, der deltager i medproduktionen af forsvarsmateriel, udøver en importbegrænsende aktivitet.

Er våbenlovgivningen en væsentlig hindring for, at industrien kan drage større fordel af samarbejdet med forsvaret? Betyder den f.eks., at Frederikshavn Værft og Flydedok vil være afskåret fra at eksportere skibstyper, som man måtte udvikle i samarbejde med Søværnet?

- Våbenlovgivningen udgør en konstant utryghedsfaktor for industrien, fordi den prøver at regelbinde en uigennemsigtig dobbeltmoral.

Forsvarsminister Poul Søgaard har opfordret til nytænkning, fsv. angår forsvarets rolle i fremtiden. Kunne denne nytænkning bestå i, at forsvaret i højere grad blev fødselshjælper for industrien, fsv. angår produktudvikling med henblik på forsvarets egne behov og med henblik på eksport?

- Ja, med henblik på forsvarets egne behov og ved hjælp af fornuftige udviklingskontrakter.

Kan der fra nyere tid nævnes konkrete eksempler på, at forsvaret faktisk har fungeret som fødselshjælper?

- Så vidt vides, har forsvaret kun indirekte fungeret som fødselshjælper. F.eks. har F-16 købet åbnet nye muligheder for dansk industri, bl.a. inden for den civile flysektor.

Denne undersøgelse tager særlig sigte på Frederikshavn. Hvori ligger forsvarets betydning for industrien i Frederikshavn-området?

- Bør besvares af de lokale industrier.

Samarbejde med offentlige institutioner - ikke statsstøtte

Der tales om statslig støtte til industrien. Ville en sådan støtte med fordel

kunne kanaliseres gennem forsvaret i form af konkrete ordrer til konkrete industrivirksomheder? Der tænkes i denne forbindelse selvsagt på militære ordrer, men der tænkes i høj grad også på ordrer på sikkerhedsudstyr i videre forstand - f.eks. til afværgelse af truende forureningskatastrofer.

- Industrien ønsker ikke statslig støtte. Vi ønsker et fornuftigt samarbejde, baseret på normale forretningsmæssige principper, såvel med forsvaret som med andre offentlige institutioner.

I forlængelse af ovenstående kunne spørges, om De ser perspektiver i en styrkelse af forsvaret som uddannelsesinstitution. Vi har jo på en gang arbejdsløshed - ikke mindst ungdomsarbejdsløshed - og mangel på bestemte typer arbejdskraft, og man kunne forestille sig denne arbejdskraft uddannet i forsvaret, også som led i den ønskede strukturændring på det samlede arbejdsmarked.

- Industrien har i betydeligt omfang kunnet drage fordel af forsvarets høje uddannelsesniveau.

Vurderet i forhold til beskæftigelsesarbejde inden for det offentlige iøvrigt, kunne en uddannelse inden for forsvaret formentlig indebære nogle fordele for industrien.

Det fastansatte personel i forsvaret, også i Frederikshavn, har krav på både militær og civil uddannelse, og problemet bliver, hvad man skal uddanne sig til. Hvilke typer uddannelse tror De, at der i de kommende år vil blive særlig stor efterspørgsel efter?

- Det er opfattelsen, at der vil opstå en stigende efterspørgsel efter alle former for teknisk faglig uddannelse.

Trepartsforhandlinger er blevet så moderne. Tror De, at der skulle føres trepartsforhandlinger mellem industri, forsvar og regering om, hvordan forsvaret i stigende grad kan bruges som industriel fødselshjælper?

- Jeg er bange for, at sådanne forhandlinger på nuværende tidspunkt ikke har noget reelt formål. Iøvrigt er der gode kontakmuligheder mellem industri, forsvar og regering gennem Industriministeriets Kompensationsudvalg, samt Forsvarets Materielnævn.

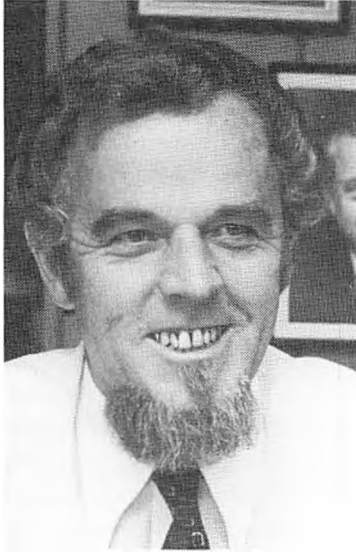
Ville De kommentere mulighederne for, at der skabes større ligevægt mellem, hvad det danske forsvar køber i udlandet, og hvad andre landes forsvar køber hos den danske industri? Hvordan er i øvrigt balancen?

- I forbindelse med underskrivelsen af MOU'et mellem USA og en række NATO-lande, heriblandt Danmark, med henblik på at lette udvekslingen af forsvarsmateriel, er der i industrien såvel igangsat som planlagt en række initiativer over for det amerikanske forsvar.

Er der i forsvaret ressourcer af know-how, som industrien med fordel ville kunne trække på? Kunne man f.eks. forestille sig, at nogle af forsvarets medarbejdere halvtidsansattes i industrivirksomheder?

- Hvad angår første halvdel af spørgsmålet, kan denne mulighed ikke udelukkes.

Hvad angår halvtidsansatte, så ser jeg ikke dette som værende praktisk muligt. Vilklårene er ofte ret forskellige.

Niels Bach. *Direktør for Frederikshavn Værft A/S. Født 1932. Cand.oecon. 1959. Erhvervschef i Haderslev 1963-67, afdelingsleder i Jydsk Teknologisk Institut 1967-72, adm. direktør for Alpha Diesel A/S, Frederikshavn 1972-76 og fra 1976 for Frederikshavn Værft A/S. Formand for den lokale forening af arbejdsgivere i Frederikshavn fra 1973, medlem af bestyrelsen for Teknisk skole i Frederikshavn fra 1974.*

Et positivt komplement

De er leder af byens største arbejdsplads. Hvor mange mennesker beskæftiger Frederikshavn Værft, og hvor stor en procentdel af byens arbejdsstyrke er det?

- Frederikshavn Værft A/S beskæftiger p.t. ca. 1100, hvortil kommer et varierende antal hos underleverandører. Dette er ca. 7% af byens erhvervsaktive indbyggere.

Frederikshavn Værft har samarbejdet med Søværnet om udvikling af konkrete skibstyper. Hvilke er det, og kunne De sige noget nærmere om dem?

- Indenfor de seneste år motortorpedobåde af WILLEMOES klassen. Tidligere minelæggere m.v.

I det følgende baseres svarene på erfaringer kommende fra de 10 stk. WILLEMOES MTB'er.

Perspektiver i samarbejde

Hvad er betydningen heraf for værftet? Har man f.eks. udviklet know-how, som man måske ellers ikke havde haft mulighed for at udvikle? Og er der skabt basis for eksport?

- Størst betydning vedrørende WILLEMOES klassen er den know-how og erfaring, værftet er tilført. Det gælder ikke kun know-how med hensyn til bygning og installation af komplicerede systemer på relativt små skibe, men også i høj grad en rutine hos vore medarbejdere i at arbejde med tynde plader til lette, hurtiggående skibe. Denne know-how og arbejdsmæssige ekspertise har været et væsentligt grundlag for vor egen udvikling af en ny type inspektionsskib, OSPREY klassen, som foreløbig er solgt både til hjemmemarkedet (Fiskeriministeriet) og til eksport.

Ordrer fra det amerikanske forsvar til den amerikanske industri spiller en meget stor rolle for denne sidste, ikke mindst eksportmæssigt som vi har set i forbindelse med eksempelvis F-16-flyene. Med forbehold for Danmarks mindre størrelse, ser De da perspektiver i et udvidet samarbejde mellem forsvaret og Deres eget værft, ikke mindst i forbindelse med den såkaldte værftskrise?

- Jfr. ovenfor er der væsentlige perspektiver for værftet i fortsat samarbejde med forsvaret/Søværnet også om udvikling og bygning af kommende skibstyper.

Ville De uddybe for det første værdien af den militære know-how for en virksomhed som Deres og for det andet dens anvendelsesmuligheder mere i almindelighed.

- Første del af spørgsmålet er besvaret ovenfor. Med hensyn til videre anvendelsesmuligheder kan nævnes, at værftet nu i forbindelse med bygningen af to avancerede offshore specialskibe til A. P. Møller kan udnytte den erfaring, man har fra MTB'erne med hensyn til krævende maskin- og elinstallationer m.v. under snævre pladsforhold.

Hvad har samarbejdet mellem værftet og forsvaret betydet beskæftigelsesmæssigt gennem de sidste 5 år? Der tænkes på beskæftigelsen på selve værftet, men også hos underleverandørerne.

- I årene 1974, 1975, 1976 og 1977 har 160 mand + et antal underleverandører uden for værftet været fast beskæftiget med produktion af MTB'erne. Desuden er gennem årene beskæftiget et stærkt varierende antal ved reparationer af Søværnets skibe.

Et tilbagevendende spørgsmål er paradoksproblemet stor ledighed/mangel på arbejdskraft. Mangler De arbejdskraft, og i bekræftende fald hvilken?

- P.t. og også i tidligere perioder har vi haft en vis mangel på faglærte operatører indenfor stålområdet, svejsere og skibsbyggere.

Har værftet hentet arbejdskraft i forsvaret, og i bekræftende fald hvilken?

- Ikke direkte.

Ser De konkrete muligheder for at hente arbejdskraft fra forsvaret? Der tænkes på alle typer arbejdskraft, som findes i forsvaret.

- Er ikke overvejet.

Kunne De i forlængelse af ovenstående tænke Dem, at forsvaret for at løse de såkaldte flaskehalsproblemer, mangel på bestemte typer arbejdskraft, der er en forudsætning for beskæftigelse af andre typer arbejdskraft, fik tilført øremærkede midler til uddannelse af den arbejdskraft, som mangler?

- Vil formentlig være svært at forestille sig netop for skibsbyggere og svejsere.

Hvad ville De som industrileder sige til en tanke om, at forsvaret periodevis udlånte særlige typer arbejdskraft til supplerende uddannelse/virke i private virksomheder, der arbejder for forsvaret?

- Det kunne formentlig indeholde interessante perspektiver med et sådant udlån af arbejdskraft og derigennem udveksling af know-how, der jo også kunne gå den anden vej. Specielt kunne måske vor nære beliggenhed til Flådestation Frederikshavn give en baggrund for dette.

Hvad er Deres mening om det, som man kalder *den særlige militære kompetance*, i forhold til erhvervslivets behov?

- For vort vedkommende er der specielt tale om Søværnets specielle kompetance, og der vil her være en række områder, hvor vi ved konstruktion og produktion af specielle skibstyper med fordel kan hente støtte, hvilket i øvrigt også er sket ved udvikling af vore inspektionskibe.

Stabiliserende faktor

Danmark har en forholdsvis restriktiv våbenlovgivning. Er dette til hinder for eksport af materiel, der kunne udvikles og produceres på Frederikshavn Værft og Flydedok?

- Kan ikke besvares generelt, da det udelukkende er afhængigt af, hvorledes loven administreres af den til enhver tid siddende regering.

Kunne De kommentere forsvarets indflydelse på Deres langtidsplanlægning?

- Kan i visse perioder, hvor Søværnet arbejder med langtidsprogrammer for nybygninger, have en vis indflydelse, og vil da være en stabiliserende faktor.

Kunne De kommentere forsvarets betydning for den danske værftsindustri nuværende teknologiske stade.

- Er delvis besvaret positivt ovenfor. For såvel vort værft som mindst et mere har Søværnet haft væsentlig betydning for det nuværende tekniske stade.

Vi takker Dem for svarene på disse spørgsmål. Såfremt De har lyst til at knytte yderligere kommentarer til forsvarets nærværelse i Frederikshavn, er De meget velkommen til at gøre dette efterfølgende.

- Frederikshavn er i høj grad en skibsbygnings- og søfartsby, måske mere end nogen anden by i Danmark.
Det miljø, der opstår på denne baggrund kompletteres i høj grad positivt gennem Søværnets tilstedeværelse i byen.

Mogens Graae. *Direktor. 64 år. Uddannet i tekstilbranchen. Overvintret som fangstmand i N.Ø. Grønland for Østgrønlandsk Fangstkompani, for hvilket selskab han i dag er direktør. Har endvidere deltaget i Dansk Pearyland ekspedition (Ebbe Munk, Eigil Knuth). Har i de sidste 35 år beskæftiget sig med produktion og udvikling af beklædning og udrustning til arktiske områder, sidste 10 år som ejer af NANOK ApS i Frederikshavn. Leveret til forsvaret, K.G.H., detailhandelen og eksporteret til Norge, Sverige, Tyskland og England. Leverandør til en række institutioner. I 1979 initiativdiplom fra Dansk Arbejde for udvikling af overlevelseshæder til offshore industrien.*

Produktudvikling i samarbejde med forsvaret

Hvad fremstiller Deres virksomhed?

- Vinterbeklædning så som: Parkas, Anorakker, Duntøj, Termotøj, Overlevelseshæder, Imersionsuits, Redningsveste, Specialtelte samt andre specialopgaver inden for tekstil.

Hvor fik De forudsætningerne for at indlede denne produktion?

- Textiluddannelse og ophold i N. Ø. Grønland, samarbejde med de danske værn.

Tror De, at De havde optaget netop denne produktion, hvis der ikke havde været et forsvar?

- Næppe det hele!

Hvor mange mennesker beskæftiger De?

- Ca. 50.

Eksporterer De?

- Ja til Tyskland og England og beskedent til Norge og Sverige.

Antager De, at De vil kunne eksportere mere?

- Ja - vort produktionsapparats størrelse tillader det, og overlevelsestøj, som vi på det seneste har udviklet til brug for personer, der beskæftiger sig i områder med koldt klima, og som har risiko for at styrte i havet, f.eks. folk indenfor off-shore industrien, søværn, flyvevåben, og fiskeriflåder m.fl., vil være udmærkede eksportobjekter.

Samarbejder De med forsvaret? I bekræftende fald på hvilken måde - samarbejder De f.eks. med forsvaret om produktudvikling og i bekræftende fald: hvilke produkter?

- Vi er leverandør til det danske forsvar og vi har i samarbejde hermed udviklet f.eks. imersionsuit, »SIRIUS«-soveposer, beklædning og telte samt dragter til de danske motortorpedobåde m.m.

Afsætter De til andre landes forsvar?

- Ja til Sverige igennem SAAB flygdivisionen har vi leveret og leverer vi i øjeblikket en meget avanceret redningsvest.

Smidighed og tilpasningsevne

Ser De perspektiver i et tættere udviklingssamarbejde mellem industrien og forsvaret? Ville det efter Deres opfattelse give øget beskæftigelse, hvis man f.eks. afsatte statsmidler til den type produktudviklingssamarbejde mellem industri og forsvar, som man ser så mange eksempler på i USA, og som jo har ført til en betydelig dansk eksport til USA?

- Ja i høj grad. Der er næppe tvivl om, at Danmark i større udstrækning kan blive leverandør til de øvrige NATO-lande, og herved opnå en valutaindtjening, som samtidig vil være et vægtigt argument over for tilhængerne af et nedskåret forsvarsbudget, fordi de mener at vi ikke har råd til det. På den

måde vil vi undgå at komme til at »lurepasse« overfor vore NATO-partnere, som vi efter min mening har en helt klar forpligtelse overfor. Det kan vel ikke være rimeligt, at vi som et såkaldt »meget rigt land« ikke har råd til at sikre vor danske suverænitet.

Kompensationsaftalerne i forbindelse med F 16-flyene er blevet ret kraftigt kritiseret. Er De enig i denne kritik, og ville vi kunne stilles bedre i forbindelse med fremtjige kompensationsaftaler, såfremt det nævnte udviklingsamarbejde mellem industri og forsvar intensiveredes noget.

- Jeg kender ikke de nærmere detaljer om dette emne. Vor virksomhed har haft glæde af kompensationsforretningen ved købet af de svenske Draken-fly, og vi har, da denne aftale forlængst er opfyldt, stadig ordrer på de samme ting fra SAAB.

Det burde derfor være indlysende, at Danmark, i så stor en handel som ved F 16-flyene, måtte kunne skaffe sig betydelige ordrer. Måske behøvede det ikke lige netop være leverancer, som direkte indgår i produktionen til disse fly. Man kunne tænke sig, at der kunne leveres andet forsvarsmateriel i stedet. Måske burde der via Handels- og Udenrigsministeriet eller Industrirådet på en helt åben måde ske en henvendelse til den danske industri, hvor man gør opmærksom på, hvilke produktioner der kan komme på tale. En undersøgelse på forhånd, om hvad der kan præsteres inden for de forskellige brancher, både hvad kvalitet og kapacitet angår, var o.k. løvrigt er det mit indtryk, at den danske industri, navnlig når det drejer sig om mindre virksomheder, har en stor smidighed og tilpasnings-evne.

Vi takker Dem for svarene på disse spørgsmål. Såfremt De har lyst til at knytte yderligere kommentarer til forsvarrets nærværelse i Frederikshavn, er De velkommen til at gøre dette.

- Det er mit indtryk at Søværnets personel er meget velanskrevet i Frederikshavn, men dette er vel en naturlig ting i betragtning af, at vi har flådestationen her. Dette bliver vel også yderligere forstærket af, at Søværnet er så godt repræsenteret i byråd og PR-udvalg m.m.

Forskellige arrangementer som f.eks. Dansk-Svensk uge og Kadetstævnet m.m. er også stærkt medvirkende faktorer.

Jørgen Stilling. Kommandør. Født 1920. Sø-
løjtnant 1943; arbejdede for den illegale
marinestab 1943-45, det sidste halve år fra
Sverige - herefter sejlede tjeneste med
forskellige skibe, fra 1952 som chef for
korvetter og fregatter. Chef for forsvarssta-
bens operationsafdeling 1963-66. Komman-
dør 1969, p.t. chef for flådestation
Frederikshavn og Kattegats marinedistrikt.
Stabsuddannelse i Sverige og U.S.A.

Høj integrationsgrad

Krigs- og fredsoverrettede opgaver principielt de samme

De er chef for Flådestation Frederikshavn. Hvilke krigsoverrettede opgaver har flådestationen?

- At yde støtte til danske og allierede flådestyrker - primært i det jyske leveringsområde.

Hvilke mere fredsoverrettede opgaver har flådestationen?

- Principielt de samme, fordi Søværnet også i fredstid er et *opererende* og ikke et stimulerende værn.

Noget karakteristisk for udviklingen de sidste 15 år har været, at ikke mindst

Søværnet har fået flere og flere fredsorienterede opgaver sammenhængende med f.eks. sejlsportens voksende udbredelse, fiskeriinspektionen og bestræbelserne for at beskytte miljøet. Hvilke opgaver tror De vil komme til at præge udviklingen de næste 10 år? Vi har jo fået havmiljøloven, og der bores også efter olie ikke ret langt fra de danske kyster?

- Havenes udnyttelse har altid influeret udøvelsen i fred og krig af sømagt i videste forstand og vil gøre det i stadig stigende grad.

Gør man sig som chef for en stor flådestation tanker om, hvilke nye krav til materiellet, der opstår, og hvordan de skal honoreres? Kunne De f.eks. forestille Dem helt nye »produkter«, som lod sig udvikle i samarbejde mellem forsvaret og industrien i Frederikshavn? Der tænkes ikke i våben, men helt bredt og generelt.

- Så længe den elektroniske industri i så ringe grad er repræsenteret i Nordjylland kunne det måske tænkes, at en evt. fremtidig »overkapacitet« hos Flådestation Frederikshavn (FLS FRH) i elektronisk måleudstyr o.lign. kunne komme landsdelens skibsværfter til gode i forbindelse med skibsreparationer?

Kunne De nævne nogle fremstillingsvirksomheder i Frederikshavn, som De tror har haft særlig glæde af samarbejdet med forsvaret?

- Skibsværftet og ALFA DIESEL

Som chef for en stor arbejdsplads kunne De tænkes at nære betæneligheder ved, at denne kom til at spille en større rolle for produktionen, hvis og når prisen var, at den bl.a. gjorde dette ved i stigende grad at afgive kvalificeret arbejdskraft. Nærer De sådanne betæneligheder?

- Da Søværnet (som Flyvevåbnet) ikke er mobiliseringsværn, men et også i fredstid opererende værn, som i alt væsentligt er dimensioneret efter sin materielmængde (antal enheder), eksisterer der intet behov for at beskæftige sig med rent civile opgaver med den begrundelse, at disse mennesker ellers ville være henvist til lediggang eller simulation.

Ville De sige, at flådestationen lever eet liv, mens samfundet udenfor lever et andet liv? Er der tendenser til større integration?

- Der er en høj grad af integration i det civile samfund af FLS FRH medarbejdere - politisk og foreningsmæssigt af enhver art.

Hvordan opfatter De Deres egen rolle? De har selvfølgelig et klart fastlagt militært ansvar, men føler De også et ansvar for det mindre samfund, nemlig Frederikshavn, hvor flådestationen ligger, og tror De, at dette ansvar vil blive oplevet som voksende?

- Det omtalte chefsansvar overfor det nærmeste, civile samfund er en integrerende del af ethvert militært chefsansvar og er selvsagt mere markant, når den militære aktivitet som i Frederikshavn er relativ stor i forhold til det civile samfund.

Af andres udsagn fremgår, at samarbejdet mellem forsvaret og Frederikshavn er godt. Kunne De forestille Dem situationer og fremgangsmåder, hvorefter det kunne udbygges?

- Det i øvrigt gode samarbejde kunne måske yderligere udbygges med et vist samarbejde med folkeskole og gymnasium.

Nogle af landets store fiskerihavne ligger jo i Nordjylland. Har flådestationen praktisk betydning for fiskerierhvervet og dets udøvere? Der ønskes gerne eksempler.

- Helt åbenbart på følgende områder
 - SAR-operationer
 - mineuskadeliggørelse
 - fiskeriinspektion i Nordsøen.

Bonuseffekt

Eet er situationen i dag. Noget andet er situationen i de kommende år, hvor forsvarsministeren har efterlyst nytænkning. Kunne De forestille Dem, at forsvaret i Frederikshavn, forudsat særbevillinger, deltog *stærkere og mere målrettet i uddannelsen af den kvalificerede arbejdskraft*, som der ser ud til at være et kronisk behov for? Det kunne nok få en vis eksportmæssig betydning.

- Med henvisning til besvarelserne af spørgsmålene ovenfor bør Søværnet

primært målrette og dimensionere sin kvalificerede arbejdskraft efter eget latente behov. Den heraf følgende umiddelbare anvendelighed senere i det civile samfund af navigatører, piloter og teknikere af enhver art bør opfattes *som en bonuseffekt* fra det opererende værn, som samfundet har »fortjent« ved at bekoste deres uddannelse.

Hvad siger De til tanken om, at forsvaret i et vist omfang udlånte kvalificeret arbejdskraft til industrien - måske således at man kunne være deltidsansat i forsvaret?

- Om filosofien er anvendelig i et mobiliseringsværn skal jeg ikke afgøre - jeg må anse tanken som uanvendelig i Søværnet med henvisning til ovenstående.

Har De noget indtryk af, i hvilket omfang Søværnet i Frederikshavn i dag leverer arbejdskraft til den civile sektor?

- På grund af den hidtidige tryghed i ansættelsen i Søværnet i Frederikshavn har strømmen af civil arbejdskraft normalt været *til* Søværnet i området. Søværnet »leverer« normalt først arbejdskraft til den civile sektor ved afgang fra tjenesten - bortset fra en del lærervirksomhed ved aftenskoler, idrætsforeninger o.lign.

Børge Wammen. *Direktør for Egnsbank Nord. Født 1927. Uddannet i Nordjysk Bank, Ålborg. Har senere arbejdet i Haandværkerbanken i København og Hellerup Bank. Fra 1960 direktør i Folkebanken for Frederikshavn og Omegn og 1970 direktør for Egnsbank Nord.*

Mange bosætter sig i Frederikshavn efter tjenestetidens ophør

Ærgrelse over flytning ændres ofte til begejstring

Et tyngdepunkt for Deres banks virksomhed er Frederikshavn. Kunne De i brede træk sige, hvad forsvaret efter Deres mening betyder for byen og dens opland?

- Forsvarets tilstedeværelse i Frederikshavn betyder først og fremmest øget omsætning i erhvervslivet. Det gælder i første række inden for byens detailhandel og håndværk gennem vareleverancer og serviceydelser til de

militære anlæg og gennem opfyldelse af de militært ansattes private behov på tilsvarende områder. Forsvaret er herigennem med til at øge beskæftigelsen i området, ligesom de militære anlæg i en vis udstrækning selv anvender civil arbejdskraft.

I det første spørgsmål kunne ligge, at forsvaret jo ikke blot beskæftiger et betydeligt antal mennesker i forbindelse med installationerne i Frederikshavn, men at det også optræder som kunde. Det er svært at sætte tal på, men kunne De anskueliggøre dimensionerne?

- Dimensionen i betydningen af forsvarets tilstedeværelse i byen anskueliggøres måske bedst ved at forestille sig, hvilken virkning en nedlæggelse af de militære anlæg ville have for området. Noget sådant ville ramme hårdt på flere forskellige områder. Det følger af det allerede anførte, at byens detailhandel gennem fald i omsætningen ville mærke følgerne direkte. Det samme ville en del af byens håndværksvirksomheder, især inden for bygningshåndværk. Men heller ikke liberale erhverv ville gå ram forbi. Gennem den negative indflydelse på kommunens økonomi som sådan ville virkningen brede sig til en lang række områder, hvorfor det i sig selv er vanskeligt at sætte skel imellem, hvad der rammes, og hvad der ikke direkte ville føle virkningen af de militære anlægs nedlæggelse.

Øget beskæftigelse

Når man er bankdirektør i en by, får man uværgerligt et ret præcist indtryk af arbejdsmarkedet i og omkring denne by. Hvordan har forsvarets tilstedeværelse påvirket arbejdsmarkedet i Frederikshavn? Har de ansattes ægtefæller f.eks. øget udbuddet af kvalificeret arbejdskraft, og har de, der hele tiden forlader forsvaret, efter Deres opfattelse været med til at lette mangelen på arbejdskraft?

- Den påvirkning, forsvarets tilstedeværelse øver på arbejdskraften i Frederikshavn og opland, er delvis anskueliggjort i det, jeg allerede har anført om øget beskæftigelse i området. Hertil kommer et øget udbud af arbejdskraft, som kan tilskrives forsvaret. Det viser sig bl.a. ved, at flere af de ansattes ægtefæller søger beskæftigelse i byens erhvervsliv. Der er her

i mange tilfælde tale om meget kvalificeret arbejdskraft. En ting, som ofte er ret upåagtet, er det forhold, at de militært ansatte i mange tilfælde har børn, som færdiggør deres grundskoleuddannelse i Frederikshavn og dermed er med til at skabe grundlag for byens gymnasium og erhvervsskoler af forskellig art, ligesom de ofte efter endt skoleuddannelse finder beskæftigelse i byen. Dette sidste gælder også i en vis udstrækning de værnepligtige. Der kan vises mange eksempler på, at ansatte i erhvervslivet, selvstændige erhvervsdrivende og folk i liberale erhverv som f.eks. tandlæger og læger har stiftet deres første bekendtskab med byen gennem aftjening af værnepligt på flådestationen eller gennem et ophold på Søværnets Sergent- og Reserveofficersskole.

De ansatte i forsvaret er fastlønnede og får deres betaling uanset konjunkturerne. Føler De, at forsvarets tilstedeværelse i Frederikshavn i væsentlig grad har bidraget til at gøre byen mere konjunkturfast end byer uden et forsvar?

- Fastlønnede er i sagens natur med til at gøre en by mere konjunkturfast. Hvor stor virkningen heraf er, kan være vanskeligt at afgøre. Frederikshavn er udover forsvaret præget af 2-3 meget store arbejdspladser, som gennem en lang årrække har haft en stor og ret stabil beskæftigelse. På grund af den afhængighed, det giver at have så dominerende arbejdspladser, er det for en by som Frederikshavn helt afgørende, at man har en lang række arbejdspladser, som ikke på samme måde følger konjunkturerne, og her vil i en given situation forsvaret kunne være af stor betydning.

Oven for var vi inde på forsvaret som kunde. For hvor mange virksomheder med hvor mange beskæftigede tror De, at forsvaret spiller en, om ikke afgørende, så dog stor rolle? Det er her igen svært at give præcise tal, men et skøn er tilstrækkeligt.

- Jeg tør ikke angive et sådant skøn i tal, da det på grund af tingenes sammenhæng i et moderne bysamfund som allerede nævnt ikke er muligt at sætte skel, der viser, hvor virkningen af forsvarets tilstedeværelse ophører. Der er dog ikke tvivl om, at det er et ret betragteligt antal arbejdspladser, som skabes direkte og indirekte gennem forsvaret.

Frederikshavn er en dynamisk by. Hvordan ser De dens fremtid? Betingelser

fænomener som olieudvindingen i Nordsøen og Nordatlanten og forsvarrets roller i den forbindelse (f.eks. bevogtning), at man kan se frem til en fortsat kraftig udvikling, selv om konjunkturerne i øvrigt er slette?

- Betydningen af den danske olieudvinding i Nordsøen har vi endnu ikke set, men at den vil gøre sig stadig stærkere gældende inden for det kommende årti, tror jeg helt afgjort. Bl.a. på grund af byens beliggenhed, de gode havneforhold og maskin- og værftsindustriens evne til at omstille sig tror jeg på en fortsat positiv udvikling for byen. At off shore industrien direkte skulle få den store lokale betydning, føler jeg mig ikke overbevist om, bortset fra, at mindre underleverancer af forskellig art kunne komme byen til gode. Forsvarets rolle i samme forbindelse har jeg vanskeligt ved at vurdere. Dets tilstedeværelse inden for en rimelig radius fra et så vitalt område må dog være et samfundskrav.

Fremme af kulturlivet

Det er muligvis et mærkværdigt spørgsmål at stille til en bankdirektør, der formodes mest interesseret i penge, men kunne De sige noget om, hvad Frederikshavn efter Deres opfattelse i særlig grad har at tilbyde de ansatte ved forsvaret? Der tænkes bl.a. på immaterielle ting, som skoler og kulturliv, men der tænkes også på meget konkrete ting som ansættelsesmuligheder efter endt tjeneste.

- Frederikshavn har en lang række ting at tilbyde de ansatte ved forsvaret, også af immateriel karakter. Inden for undervisningssektoren er der gennem de seneste år sket en stærk udbygning, således at byen i dag kan fremvise veludbyggede og moderne skoler som f.eks. teknisk skole, maskinmesterskole, laborantskole, gymnasium og handelsskole. Byen har vel aldrig været berømt for sit kulturliv, men er på dette område bedre end sit rygte, ligesom byens kulturelle aktiviteter afgjort er fremmet gennem de seneste års tilflytninger, bl.a. inden for forsvaret. Når hensyn tages til den i øjeblikket vanskelige beskæftigelsessituation må det siges, at muligheder for ansættelse i byen efter endt tjeneste er relativt gode på grund af det aktive erhvervsliv.

Forsvaret har allerede tilført Frederikshavn en hel del. Kunne De sige noget om, hvad De eventuelt gerne så, at forsvaret yderligere tilførte byen? Man kunne tænke på uddannelser, men man kunne også tænke på ordrer til virksomheder i byen.

- Man kan altid ønske sig endnu flere ordrer til lokale virksomheder, men det må erkendes, at de licitationsordninger, forsvaret på forskellige områder anvender, er rimelige og naturlige, hvorfor de mere lokale hensyn må vige. Man er i Frederikshavn glade for det, der tilføres byen gennem forsvaret, og efter mit skøn også tilfredse dermed.

Deres egen bank er en stor virksomhed. Hvor mange tidligere ansatte i forsvaret og hvor mange ægtefæller til ansatte i forsvaret beskæftiger den egentlig? Svaret må meget gerne være i pct. af samtlige ansatte.

- Banken beskæftiger for tiden 3 tidligere ansatte i forsvaret og 4 ægtefæller til ansatte i forsvaret.

Skræddersyet arbejdskraft

Er der mangel på arbejdskraft i Frederikshavn, og i bekræftende fald hvilke typer?

- I den nuværende meget vanskelige beskæftigelsessituation gør mangel på arbejdskraft i Frederikshavn-området sig kun gældende på eet område, nemlig stålarbejdere (skibsbyggere og svejsere).

Er De opmærksom på, at de fastansatte i forsvaret ved siden af deres militære uddannelse har ret til en civil uddannelse af principielt en hvilken som helst art, og i bekræftende fald: Kunne De tænke Dem at søge arbejdskraft i forsvaret? Spørgsmålet stilles, fordi mange erhvervsledere efter vor mening ikke er bekendte med de muligheder, der består for så at sige at bestille skræddersyet arbejdskraft i forsvaret, og fordi disse muligheder kunne være af særlig interesse i Frederikshavn.

- Banken kunne udmærket tænke sig at søge arbejdskraft gennem forsvaret, men jeg må erkende, at jeg ikke har været bekendt med den anførte mulighed for at bestille »skræddersyet« arbejdskraft.

Vi takker Dem for svarene på disse spørgsmål. Såfremt De har lyst til at knytte yderligere kommentarer til forsvarets nærværelse i Frederikshavn, er De velkommen til at gøre dette efterfølgende.

- Som afsluttende kommentar kunne jeg, da nu lejlighed gives, tænke mig at pege på, at der udover de mere kontante fordele ved forsvarets tilstedeværelse i en by ligger en åbenbar fordel for byen i at få et antal mennesker tilført, som måske anskuer ting på en anden måde og kan tilføre byen nye impulser inden for foreningsliv og på andre områder.

En væsentlig årsag til, at man i Frederikshavn er så vel tilfredse med forsvaret, er afgjort, at man fra forsvarets side ikke har isoleret sig, men virkelig deltager i byens liv. Herigennem knyttes mange kontakter, som givet er en medvirkende årsag til, at adskillige af forsvarets ansatte, som måske i sin tid ikke hilste en tilflytning til Frederikshavn med den største begejstring, vælger at bosætte sig fast også efter tjenestens ophør. Den nære kontakt mellem forsvarets ansatte og områdets øvrige befolkning er gennem den påvirkning, der herved sker, samtidig med til at skabe en øget forståelse for nødvendigheden af at opretholde et rimeligt forsvar.

Tom Kristensen, fællestillidsmand, seniorsergent. Født 1937. Luftværnsartillerist i Soværnet 1955, fromand 1957, oversergent 1959, seniorsergent 1970. Fast tjeneste i Frederikshavn fra 1962, fællestillidsmand 1978. Medlem af samarbejdsudvalget og næstformand i flådestationens kontaktudvalg. Medlem af kontaktgruppe Frederikshavn, der er CS's lokale kontaktgruppe til myndigheder m.v. i området.

Retten til uddannelse

På Flådestation Frederikshavn er beskæftiget en del CS-medlemmer. Kunne du nævne eksempler på nogle uddannelser, som de dækker?

- Der er personel med alle militære uddannelser. Af civile uddannelser kan nævnes maskinarbejdere, smede, skibsbyggere, andre håndværk og kontorfolk.

Hvilke aldersgrupper omfatter CS-personellet i Frederikshavn?

- Alle aldersgrupper er repræsenteret, idet der er personel fra 18 år til afgangsalderen 45 år.

Hvordan kommer personellet til Frederikshavn? (forflyttelse, frivilligt valg ell. l.).

- Der er tale om både forflyttelse ved påbud, og om at personel selv søger om at komme til Frederikshavn, desuden er der i nogle tilfælde tale om genansættelse.

Hvordan ser de ansatte i Søværnet på Frederikshavn? Spørgsmålet er noget bredt, men man kunne begynde med at spørge om arbejdspladsen.

- Arbejdspladsen er så god som nogen anden station, men med hensyn til *byen* Frederikshavn ser de ansatte forskelligt på det. De, som er forflyttede, har ofte et vist forbehold, de har jo ikke selv ønsket at bo her. At man så senere kan blive glad for det, er en anden sag. Blandt de, som har søgt om at komme til Frederikshavn, er der relativ stor tilfredshed med byen.

Hvordan er boligforholdene i byen? Er det dit indtryk, at der er mangel på bestemte typer boliger? Er det særligt dyrt eller billigt at bo i Frederikshavn?

- Der forekommer at være en udpræget mangel på lejligheder i Frederikshavn, mens det er relativt let at købe egen bolig. Prisen er antagelig lidt over landsgennemsnittet.

I sit svar har borgmester Villy Christensen på byens vegne givet udtryk for en positiv holdning til forsvaret i Frederikshavn. Mærker I i det daglige samme positive holdning?

- Det må vel medgives, at borgmesteren har ret, men jeg synes ikke, det kan siges, at man mærker det i dagligdagen.

En stor del af det fastansatte personel forlader hvert år forsvaret. Af borgmesterens svar fremgår, at der ikke er kildemateriale til belysning af, hvor afgangen fra forsvaret opsuges eller flytter hen. Er det dit eget indtryk, at en væsentlig del finder beskæftigelse i Frederikshavn og omegn?

- En stor del af de fastansatte er bosiddende i Frederikshavn og har pårørende, som man ikke uden videre kan flytte rundt med, hvorfor størsteparten af dem finder beskæftigelse i byen. Derimod finder de, som ikke har fast bopæl på egnen, oftest arbejde andre steder, når de forlader forsvaret.

Har du på CS' vegne kontakt med arbejdsanvisningen i Frederikshavn? Der er

mangel på faglært arbejdskraft i Frederikshavn, så spørgsmålet går bl.a. på, hvad der gøres for at fastholde arbejdskraften i byen?

- Nej, vi har desværre ikke noget samarbejde med AF i Frederikshavn, og der gøres tilsyneladende ikke noget væsentligt for at fastholde arbejdskraft i byen.

Det er naturligt at spørge, om der efter din opfattelse kunne gøres mere?

- Som det fremgår af ovenstående, må mit svar blive ja.

I forlængelse af det sidste spørgsmål er det også naturligt at spørge, om forsvaret efter din opfattelse kunne gøre mere for at kvalificere de ansatte til en civil tilværelse, som alle jo på et tidspunkt må indstille sig på at skulle leve?

- Ja, forsvaret kunne efter min opfattelse gøre mere ud af samarbejdet med det øvrige samfund, når det gælder uddannelse af personellet.

Har du tal for, hvor mange der hvert år forlader forsvaret i Frederikshavn for at overgå til civil beskæftigelse?

- Omkring 50 personer forlader stationen i Frederikshavn hvert år.

Ser du selv frem til civil beskæftigelse i Frederikshavn?

- Nej, når jeg forlader forsvaret, vil jeg nok søge andetsteds hen. Jeg ser ikke de store muligheder i Frederikshavn.

Kunne du nævne nogle fordele, som særlig udmærker de ansatte i forsvaret set fra arbejdsmarkedets synsvinkel? (Militær kompetence, samarbejdsevner, præcision etc.).

- Nej, jeg synes ikke, de ansatte adskiller sig fra andre befolkningsgrupper på væsentlige punkter.

Manglende kommunikation

Hvilke - hvis nogle - problemer har personer, der fra forsvaret søger over i det private erhvervsliv?

- Der kan være problemer med at finde egnede jobs, idet arbejdsgiverne

ikke har tilstrækkeligt kendskab til vore medlemmers kvalifikationer og uddannelser.

Ansatte i forsvaret har jo ret til en civil uddannelse. Hvilke civile uddannelser søges i særlig grad af dine medlemmer?

- De fleste søger en efteruddannelse inden for det fagområde, de har været beskæftiget i under deres ansættelse i forsvaret.

Gøres der tilstrækkeligt for at fortælle erhvervslivet i Frederikshavn, at de ansatte i forsvaret har ret til en civil uddannelse?

- Det er mit indtryk, at erhvervslivet ved alt for lidt om vore muligheder. Mange mener, at vi kun er uddannet til at føre krig. Der kunne gøres langt mere for at informere om mulighederne for at bestille »skræddersyet« arbejdskraft.

Jørn Kristensen, *forbundsformand, seniorsergent. Født 1934. Oversergent i Flyvevåbnet 1955. flyverspecialist 1961. seniorsergent 2 1962. seniorsergent 1 1971. Formand for Sergentgruppens Fællesorganisation, Værlose afd. 1964, forbunds-næstformand for Centralforeningen for Stampersonel 1972, forbundsformand 1977. Næstformand for Forsvarskommandoens Samarbejdsudvalg og formand for kontaktudvalget til dette 1976. Præsident for den europæiske organisation for militære personaleorganisationer, EUROMIL, 1976.*

Fagorganisation med uddannelsesopgaver

Tvungen afgang med ret til civil uddannelse

Hvad er CS?

- Centralforeningen for Stampersonel, CS, er en centralorganisation, der består af militære personelorganisationer fra hele forsvaret. De tilsluttede organisationer omfatter hele forsvarets konstabel- og sergentgruppe samt visse officersgrupper.

Hvor mange ansatte er der i forsvaret i alt?

- Den seneste opgørelse viser, at der er ca. 42.500 beskæftiget i forsvaret, fordelt på ca. 9.500 civilt personel, ca. 20.500 fast militært personel samt ca. 12.500 værnepligtigt personel.

Hvor mange af disse er medlemmer af CS?

- Af gruppen fast militært personel, der udgør ca. 20.500, har CS tilsluttet medlemsorganisationer med tilsammen over 16.000 medlemmer.

Ansatte i forsvaret har ret til en civil uddannelse. Hvilke civile uddannelser kan man få?

- Man har efter 33 måneders ansættelse ret til 1 uges betalt uddannelse for hver måneds fortsat ansættelse. Uddannelsen kan gennemføres ved deltagelse i offentligt godkendte kurser og uddannelser:

- inden for forsvaret

- ved civile uddannelsesinstitutioner i Danmark, eller ved deltagelse i anden særlig godkendt uddannelse.

Hvilke uddannelser er repræsenteret blandt CS's medlemmer?

- Det vil være for omfattende her at nævne alle de uddannelser, vore medlemmer repræsenterer, men f.eks. inden for teknikerområdet har vi mekanikere, der er specialister i fly, lastvogne, personvogne, entreprenørmateriel m.v. Tilsvarende har vi tekniske specialister på de forskellige grene af elektronikområdet. Vi repræsenterer også piloter, operatører og chauffører m.v. svarende til de nævnte områder. Herudover administrations- og forvaltningsspecialister samt specialister i redningstjeneste, brandtjeneste, særlig tjeneste til søs, særlig transport m.v. Det vil sikkert være svært at nævne en særlig uddannelse, der ikke anvendes af vore medlemmer på en af forsvarets arbejdspladser.

Der er mangel på faglært arbejdskraft i Frederikshavn. Det kunne derfor være af interesse at få oplyst, hvor mange der hvert år afgår fra forsvaret, og ikke mindst hvilke uddannelser de har - der tænkes også på faglige uddannelser.

- Personelafgangen fra forsvaret udgør årligt et par tusinde af det faste personel. En stor del af afgangens udgøres af forholdsvis ungt personel, der efter 33 måneders tjeneste ønsker at starte i de civile erhverv. Grundet den specielle militære ansættelsesform må mange forlade forsvaret senest ved det fyldte 35. år, og denne gruppe, der har optjent en forholdsvis stor uddannelsesret står godt rustet til at imødegå industriens uddannel-

seskrav. Desuden har vi en stigende afgang af 45-årige, hvor der, grundet fysiske krav til jobbet, findes endnu en aldersgrænse.

Endelig sker der en afgang fordelt på alle aldersgrupper, der skyldes et ønske om en bedre indtjening end den, staten i dag kan tilbyde på grund af de senere års økonomiske stramninger.

Der er ingen grund til at fremhæve særlige uddannelser blandt det afgående personel, idet uddannelsesspredningen fordeler sig på de i forrige svar nævnte uddannelser.

Databehandlet uddannelsessystem

Hvad gør en virksomhed i Frederikshavn, hvis den ønsker en speciel type arbejdskraft uddannet inden for forsvaret? Kan man rette henvendelse til CS?

- Hvis en virksomhed konstaterer et behov for en bestemt uddannelsesretning, kan man ved henvendelse til CS få planlagt denne uddannelse. CS har oprettet et databaseret uddannelsessystem, der er i stand til, i samarbejde med relevante uddannelsesinstitutioner at planlægge og få gennemført specielle ønskede uddannelser. Imidlertid er det ikke altid sikkert, at det er nødvendigt først at skulle gennemføre en uddannelse for at bringe en virksomhed i kontakt med personer, der evt. er interesseret i et job. Som tidligere nævnt afgår der løbende personel fra forsvaret, som måske allerede har den nødvendige uddannelse.

CS er klar til at formidle sådanne kontakter.

Har CS mange henvendelser fra erhvervslivet? Der tænkes på virksomheder, der specielt søger arbejdskraft fra forsvaret.

- Vi gennemførte sidste år en undersøgelse, som viste et meget stort behov for den type arbejdskraft, der uddannes i og af forsvaret. Senere kom der en betydelig mængde annoncer i vort medlemsblad.

Kan samfundet efter Deres opfattelse bruge forsvaret til at øge produktionen og eksporten og nedbringe ledigheden?

- Ja, man kunne tænke sig, at der blev givet ad hoc-bevillinger til produktudvikling i samarbejde mellem forsvaret og private virksomheder. Jeg kunne også udmærket forestille mig, at forsvaret i højere grad blev sat ind

i uddannelsen af faglært arbejdskraft. Måske var det også aktuelt at løse nogle problemer ved deltidsansættelse, således at forsvaret f.eks. udlånte arbejdskraft, som der er mangel på i det civile samfund.

Hvilken rolle spiller forsvaret i et samfund som det Frederikshavnske?

- En del af svaret giver sig selv. Forsvaret løser militære sikkerhedsproblemer, og det vil desværre nok blive ved med at være dets hovedrolle. Men derudover har forsvaret i virkeligheden et utal af sekundære, men derfor måske ikke mindre betydningsfulde opgaver, der spænder over uddannelse til drift af institutioner, som under ingen omstændigheder kunne undværes, til varetagelse af civile sikkerhedsfunktioner. Der er kommet en ny stor lov om beskyttelse af havmiljøet. Hvis den skal føres ud i livet, forudsætter det Søværnets udstrakte bistand, og Søværnet står jo også for redningstjenesten og i det hele overvågningen af vore farvande. Det er min opfattelse, at en del af baggrunden for, at man ikke hører så meget om forsvarsnedskæringer mere, er en voksende erkendelse af, at uanset de sikkerhedspolitiske forhold omkring os vil der stort set være behov for det beredskab, som vi har nu, måske med undtagelse af nogle skydevåben. For når der kommer snekatastrofer, kan samfundet jo heller ikke undvære panserkøretøjerne. Det har vist sig masser af gange.

Forsvaret har også økonomisk betydning for Frederikshavn.

- Det fremgår af de andre interviews, at forsvaret har stor økonomisk betydning for Frederikshavn - også som kunde hos de handlende, men man skal ikke overse den indirekte eller afledte betydning, hverken på længere sigt eller i den nuværende vanskelige situation.

Centralforeningen for Stampersonel har udgivet to andre debathæfter:

»Hvad koster det at nedlægge forsvaret? - et indlæg i forsvarsdebatten«, juni 1979.

»Dansk sikkerhedspolitik. - et forsøg på nytænkning«, januar 1980.

Hæfterne kan i begrænset omfang
rekvireres ved henvendelse til Informationskontoret, telf.: (01) 14 82 40.

